

Козій О.М.

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри музикознавства
та вокально хорового мистецтва
Уманського державного педагогічного університету
імені Павла Тичини

ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДІ ЗАСОБАМИ НАЦІОНАЛЬНОГО ХОРОВОГО МИСТЕЦТВА

В наш, складний для України, час коли ворогом знищується нація, культура, освіта, мова надзвичайно важливим завданням постає збереження, примноження та підняття на найвищий рівень духовності, естетичного, морального та національно-патріотичного виховання сучасної молоді.

Вплив, який здійснює масова культура, що не має рис національної ідентичності, сприяє руйнуванню національних культурних традицій. Залучення молоді до найкращих зразків національної хорової музики на сучасному етапі, коли гостро стоїть питання гуманізації суспільства, зорієнтовує молодь до активного людинотворчого процесу (розвиває і формує різноманітні здібності та навички, допомагає реалізувати духовні потреби особистості, слугує засобом комунікації).

Питання розвитку хорового мистецтва в Україні досліджували такі вітчизняні науковці: О. Бенч, І. Бермес, Є. Бондаренко, С. Горбенко, Г. Горох, Р. Дудик, О. Коломоєць, В. Семенчук, Л. Пархоменко, О. Скопцова, О. Столярова та ін., вплив українського хорового мистецтва на розвиток особистості доліджували: А. Авдієвський, І. Бермес, П. Колесніков, А. Лашенко, О. Олексюк, Г. Падалка, О. Полатайко, С. Садовенко та ін.

На важливості естетичного виховання молоді, в умовах сьогодення, наголошує Л. Михайлова: «У нових соціокультурних умовах набуває актуальності естетичне виховання, оскільки, по-перше, воно тісно пов'язане з моральним вихованням, адже краса є своєрідним регулятором людських взаємин, завдяки красі людина тягнеться до добра..., по-друге, гармонізує й розвиває всі духовні здібності людини, необхідні як у творчій діяльності, так і в міжособистісному спілкуванні; по-третє, в процесі естетичного виховання відбувається формування й розвиток емоційно-чуттєвої сфери та «естетичного мислення» [4].

Хорове мистецтво з його віковими традиціями, фундаментальним духовним змістом, вагомим впливом на емоційний та моральний стан як

співаків, так і слухачів є невід'ємною частиною української вітчизняної та світової культури, незмінним фактором формування духовного, естетичного та творчого потенціалу суспільства. Через призму духовних традицій відбувається усвідомлення та формується глибоке і осмислене сприйняття навколишнього світу, йде процес самопізнання, свого призначення та сенсу буття.

Виховуючи у молоді естетичні погляди, смаки, які ґрунтуються на національній естетиці та на кращих надбаннях світової цивілізації, національне виховання передбачає вироблення умінь власноруч примножувати культурно-мистецьке надбання народу, відчувати й відтворювати прекрасне у повсякденному житті, передбачає формування навичок гарної поведінки, доброзичливого ставлення до людей [2, с. 179].

В умовах сьогодення світова хорова культура являє собою різноманітну палітру національних хорових культур. Відбувається світовий інтеграційний процес, де за допомогою віртуальної реальності, мобільності змішуються різні культури, стилі, манери виконання, але підсвідомо лишається бажання кожного представника нації зберегти свої національні традиції, цінності та популяризувати свою національну спадщину. Українська народна пісня є найпоширенішим, безкінечно впливовим соціокультурним феноменом, що відкриває нові аспекти гуманітарних, наукових, політичних та мистецьких обмінів.

На думку А. Лащенко «Хоровий спів в Україні завжди посідав важливе місце у формуванні духовного світу людини завдяки своїй демократичності й доступності, ефективності естетичного впливу, зумовленого глибокою змістовністю і національною самобутністю» [3, с. 171].

Відродження національного хорового мистецтва відбулося на межі ХХ-ХХІ століття. В репертуарі хорових колективів з'явилися духовні твори Дмитра Бортнянського, Михайла Березовського, Артемія Веделя, Кирила Стеценка, Миколи Леонтовича. Неперевершене виконання камерним хором «Київ» духовних творів, під орудою Миколи Гобдича, популяризує і закохує в хорову музику і спонукає хорові колективи підійматися до вершин творчої майстерності. Сучасні композитори (Леся Дичко, Віктор Степурко, Євген Станкович, Ганна Гаврилець, Вікторія Польова, Михайло Малевич) знаходять нові фарби духовного прояву і вражають своїм новим баченням та фантастичними гармонійними й тембровими сполуками. Сучасна композиторська творчість розвивається у напрямку розширення нових форм креативності, а художній процес ще більш ускладнюється

залученням різноманітних позамузичних ефектів, що потребує відповідного певного досвіду сприйняття.

В свою чергу твори українського національного мистецтва пробуджують та утверджують національну свідомість. Серед численних шедеврів обробок українських народних пісень, які мають вікові традиції та нині являються класикою національного мистецтва. Серед них: «Щедрик», «Козака несуть», «Пряля» та ще понад 150 обробок М. Леонтовича, «Вербовая дощечка», «Ой чий то кінь стоїть», «Діброва зелена» в обробці А. Авдієвського, «Ой на Івана, на купала» І. Бідака, «Закувала зозуленька» Є. Кухарця, «Ой там за лісочком» А. Медражевського, «Розпрягайте, хлопці, коней» та «Ой мій милий вареничків хоче» В. Захарченка, та ін.

Ірина Бермес у своїй статті «Українське хорове мистецтво як об'єкт наукових зацікавлень» систематизує та аналізує праці дослідників про хорове мистецтво, починаючи з монографії Л. Яценка, опублікованої у 1962 році, до сучасних дослідників. Авторка аналізує «Хоровий рух» (конкурси, фестивалі, концерти) та наголошує, що такі проекти популяризують хоровий спів і мотивують хорові колективи до вдосконалення хорового виконавства, оновлення репертуару та пошуку нових форм театралізації, дійства, новаторства [1].

Цілком погоджуючись з думкою авторки хочеться зауважити, що у період війни відмова від російської музики спонукала багатьох викладачів, хормейстерів повернутися, згадати, відшукати прекрасні національні скарби хорової музики. На сучасному етапі розвитку українського суспільства, виховання на національній музичній культурі, рідній українській мові дарує новий шанс для розвитку духовності та патріотизму.

С. Садовенко, досліджуючи питання впливу українського народного хорового мистецтва як динамічного соціокультурного феномену зауважує, що: «через наповнену духовними потоками почуттів етносу народнопісенна культура, хорове мистецтво прокладають шлях до вершин найбагатшої класичної спадщини української національної та світової культур» [5, с. 41].

Таким чином, національне хорове мистецтво було і лишається частиною вітчизняної та світової культури, століттями перевіреним фактором становлення духовного та естетичного потенціалу особистості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бермес І. Українське хорове мистецтво як об'єкт наукових зацікавлень. Актуальні питання гуманітарних наук. Вип 48, том 1, 2022. С. 66-72.

2. Естетика: [навч. посіб.] / П. Колесніков, О. Колеснікова, В. Лозовий та ін.; за ред. В.О. Лозового. К. : Юрнінком Інтер, 2007. 208 с.
3. Лащенко А. Вітчизняне хорознавство в соціокультурному контексті//Мистецтвознавство України. К., 1999.
4. Михайлова Л. М. Естетичне виховання молоді: компетентісний підхід. Вісник НТУУ «КПІ». Філософія. Психологія. Педагогіка : збірник наукових праць. 2009. № 1(25). С. 158–162. <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/11252>
5. Садовенко С. М. Українське народне хорове мистецтво як динамічний соціокультурний феномен: культурологічні аспекти концептуалізації. Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв : наук. журнал. 2022. № 2. С. 40–47